

Recensie: Marja Schouten

Huub Mous, Daan Muntjewerf, Egbert Tellegen: 'Tegen de tijdgeest'

Terugzien op een psychose Uitgeverij Candide, Amsterdam 2011 ISBN 9789075483505 (Psychose/ED/1) zie ook www.uitgeverijcandide.nl

Soort boek/ziekte/aandoening/stijl: In dit boek beschrijven de auteurs de psychose die ze op jonge leeftijd hadden, maar ze gaan in hun bijdragen ook uitvoerig in op de inhoud en de maatschappelijke context van hun psychose.

Is er sprake van een psychose, dan staan patiënt én behandelaar voor een keuze: onderdrukken of verkennen. De gangbare opvatting in de psychiatrie is dat deze buitensporige vorm van psychische onrust met alle middelen dient te worden bestreden, met name met medicatie. Voor de inhoud van de psychotische ervaring is in de behandeling doorgaans weinig aandacht. In 'Tegen de tijdgeest', terugzien op een psychose, beschrijven Egbert Tellegen, Huub Mous en Daan Muntjewerf hun psychotische ervaring.

Over de schrijvers: *Egbert Tellegen* (Brielle,1937) studeerde sociologie in Utrecht, promoveerde op het proefschrift : 'De sociologie van Max Weber en is emeritus hoogleraar. Hij publiceerde onder meer 'Waar was de dood nog meer'...Autografie van een psychose.

Huub Mous (Amsterdam, 1947) studeerde in Amsterdam. Hij is kunsthistoricus en publicist. Sinds 2006 houdt hij dagelijks een weblog bij op www.huubmous.nl.

Daan Muntjewerf (1979) studeerde als bedrijfseconoom cum laude af aan de Universiteit van Amsterdam. Sindsdien is hij werkzaam als conceptontwikkelaar en zelfstandig adviseur onder de naam Muntje's Mind. Verder publiceerde hij onder meer: 'Praat je Poten uit de klei', een beeldspraak op de Nederlandse werkvloer.

Korte beschrijving: In de inleiding schrijft Tellegen: 'Met dit boek hopen Huub Mous, Daan Muntjewerf en ik te bereiken dat bij behandelende psychiaters en andere hulpverleners, direct betrokkenen en andere lotgenoten, meer belangstelling en begrip ontstaat voor de geestelijke crisis waarin hun patiënten kunnen verkeren. Zeker als ze zich, zoals wij toen, op de drempel van volwassenheid bevinden. Wij vinden dat het de hoogste tijd is voor een eerherstel van de mens als geestelijk wezen.' (Pag. 13)

De auteurs beschrijven hun psychose en de daarmee samengaande opname in de psychiatrie. Tellegen en Mous kwamen in de jaren zestig van de vorige eeuw in aanraking met de psychiatrie, Muntjewerf in 2003, vijftig jaar later.

Elk beschrijft hoe hij zijn psychose heeft ervaren, hoe hij behandeld/ bejegend is en laat tevens zijn licht schijnen over de maatschappelijke context van zijn psychose.

Tellegen komt uit een vrijzinnig protestants nest, Mous heeft een streng katholieke achtergrond, Muntjewerf is Joods, maar niet religieus opgevoed.

Tellegen is behandeld met elektroshocks en heeft in zijn latere leven weinig last ondervonden van zijn eenmalige psychose. Mous heeft een slaapkuur ondergaan en Muntjewerf is op medicatie gezet en slikt nog steeds dagelijks lithium.

Gezien de verschillen in achtergrond, soort behandeling en het tijdsgewricht is het oordeel van de schrijvers over de psychiatrie eensluidend. Dat is frappant. In hun aanbevelingen hoe het beter moet in de psychiatrie: 'Komt een adolescent met een psychose binnen: *Plak me niet meteen het etiket op van patiënt, maar luister naar me, zie de context van mijn verhaal.*'

Naast een verslag over hun persoonlijke ervaringen hebben de auteurs een zoektocht gedaan naar persoonlijke en maatschappelijke gebeurtenissen die mede hebben geleid tot hun respectieve psychoses. Dit laatste heeft geleid tot theoretische bespiegelingen op het gebied van filosofie, theologie, sociologie, psychiatrie, antropologie, literatuur en kunst, met talloze voetnoten. Het zijn zeer goed geschreven en interessant stukken, meer dan een ervaringsverhalen, die de moeite waard zijn, waar je wél voor moet gaan zitten en je in verdiepen.

De schrijvers ontkennen niet dat een psychose een zeer vervelende ervaring kan zijn, maar willen in hun bijdragen de maatschappelijke context van de psychose die zij op jonge leeftijd doormaakten toelichten, erbij betrekken. De auteurs zijn het over eens dat snelle secularisering mede een oorzaak kan zijn van een psychose. Zo kijkt Huub Mous terug op zijn psychose uit 1966, hij was toen 18 en betreft daar het wegvallen van zijn religieuze wereldbeeld bij. En Daan Muntjewerf, hij was 24 toen hij een psychose kreeg, betreft bij het krijgen van zijn psychose een overdaad aan informatieve prikkels in het digitale tijdperk.

Citaten: Mous schrijft onder meer (Pag. 93): ‘Een waardig afscheid van het christendom kwam te vroeg...Het verlangen naar transcendentie is kennelijk onuitroeibaar... We leven in een vesting van waaruit we nu een wereld ervaren, die geheel ontdaan is van betovering...’

Tellegen (Pag. 177): ‘Er zijn grote verschillen tussen wat hem (Mous) en mij overkwam. Maar voor ons beiden had de crisis te maken met het afscheid van God, ook al was mijn vrijzinnige God een totaal andere God dan de Rooms Katholieke God van hem.’

Muntjewerf (Pag.73): ‘Het koppelen van mijn psychose aan de tijdgeest blijkt een ingewikkelde opgave. Er zijn voldoende gebeurtenissen (11 september) de kredietcrisis, de ontwikkelingen (digitale revolutie, duurzaamheid) aan te wijzen, alleen het belang hiervan, en wat de kern van dit tijdperk is, valt nog niet te zeggen.’

Wat viel op: De auteurs delen de ervaring dat ze het etiket opgeplakt kregen van psychiatrisch geval en niet gezien werden als persoon, die ten gevolge van life events even de weg kwijt waren.

Door de auteurs wordt niet ontkend dat een psychose een helse ervaring is, maar ook dat dit waanzinnige geluuksmomenten heeft opgeleverd, en vooral heeft geleid tot diepere inzichten. Wellicht is een psychose te zien als een onbewuste rebellie tegen het idee van een maakbare samenleving.

Recensies/extra: Zie ook: <http://www.anoiksis.nl/content/tegen-de-tijdgeest>
Televisie: In ‘VPRO Boeken op 8 januari 2012, zegt Tellegen onder meer: ‘De psychiatrie gaat uit van een medisch model, de menselijke geest mag niet naar binnen...De biologische psychiatrie is door de geweldige successen van de psychofarmaca weer helemaal terug... ‘Het is het ontkennen van de Sturm und Drang bij adolescenten.’

Op de vraag wat een psychose inhoudt, antwoordt GZ psycholoog Brand: De patiënt is niet meer communicatief, is verzeild geraakt in zijn eigen gedachten en wordt overspoeld door gevoelens. Hij raakt opgewonden, wil de wereld verbeteren. Deze denkbeelden zijn voor de buitenwereld waandenkbeelden, maar als we vergeten dat er een persoon achter dit verhaal zit, is dit een gemiste kans. Probeer de dialoog aan te gaan.’

Tellegen zegt onder meer: ‘Van de kant van de psychiater bestond geen enkele belangstelling voor mij... Schrijven is het beste wat me is overkomen, maar dit werd gezien als pathologie.’

Muntjewerf merkt op: ‘In het nazorgtraject gaat het vaak mis.’

http://www.psy.nl/fileadmin/files/psyarchieff/Files_2012/Recensie_Tegen_de_tijdgeest.pdf : Michaja Lagelaan: ‘ (...)Wat deze drie mannen gemeen hebben, is dat ze

voor en tijdens hun psychose – en ook daarna – een grote aandrift hadden om te schrijven. (...) Alle drie stellen ze vast dat hun destijds psychiaters deze geschriften nooit een blik waardig hebben gekeurd. Wat betekent dat er geen interesse getoond werd voor het geestelijk wezen van de patiënt. (...)De drie stukken die nu zijn samengebracht in Tegen de tijdgeest, zijn ieder op hun manier onthullend. (...)

Tellegen neemt de lezer mee op onderzoek naar veranderende diagnostisering van de psychose. De psychiatrie zou ook een geesteswetenschap moeten zijn, bepleit Tellegen, (...)

Meer respect voor ‘de grilligheid van de menselijke geest’. Oftewel: goed luisteren en belangstelling tonen. Dat is precies wat er altijd uit alle patiënten enquêtes komt.